

Opole, 09.12.2025 r.

Prof. dr hab. Dorota Brzozowska
Instytut Językoznawstwa
Katedra Filologii Angielskiej
Uniwersytet Opolski
dbrzozowska@uni.opole.pl

Recenzja pracy doktorskiej pani magister Małgorzaty Syrek pt. „Metody aktywizujące na zajęciach języka polskiego jako obcego a kompetencje komunikacyjne uczących się” przygotowanej pod opieką dr hab. Beaty Grochali-Woźniak, prof. UŁ w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Łódzkiego w Zakładzie Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej

1. Przedstawienie informacji o obowiązujących przepisach prawa na dzień wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, w tym obowiązujących kryteriach oceny

Postępowaniach doktorskie, którego dotyczy praca pani magister Małgorzaty Syrek pt. „Metody aktywizujące na zajęciach języka polskiego jako obcego a kompetencje komunikacyjne uczących się” przygotowanej pod opieką dr hab. Beaty Grochali-Woźniak, prof. UŁ. toczy się w oparciu o przepisy Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Jak mówi Art. 187. 1.

„Rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej.

2. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego [...].

3. Rozprawę doktorską może stanowić praca pisemna, w tym monografia naukowa, zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych”.

Przedstawioną do recenzji pracę oceniać będę w oparciu o powyższe kryteria.

2. Przedstawienie informacji o ocenianej rozprawie doktorskiej

2.1 Rozprawa autorstwa mgr Małgorzaty Syrek jest pracą pisemną i ma charakter monografii naukowej.

Zagadnienia dotyczące usprawniania porozumienia międzyludzkiego są aktualne i istotne, a prace dotyczące sposobów podnoszenia kompetencji komunikacyjnej są badawczo cenne, zatem temat pracy został wybrany właściwie. Głównym celem dysertacji, zgodnie ze słowami Autorki “było zbadanie zależności pomiędzy stosowaniem metod aktywizujących a zmianami w zakresie kompetencji komunikacyjnych uczących się” (s. 6) oraz wypełnienie “luki badawczej dotyczącej stosowania metod aktywizujących w nauczaniu języka polskiego jako obcego” (s. 7). Jest ona “także próbą otwarcia rozważań nad trenowaniem strategii komunikacyjnych i jego odpowiednim kształtem w kontekście nauczania jppo” (s. 7). Tytuł pracy został sformułowany prawidłowo, a zarówno treść, jak i struktura pracy dobrze odpowiadają jej założeniom. Cele stawiane przez Badaczkę zostały w pracy osiągnięte.

Struktura pracy i uwagi szczegółowe

Na pracę składa się 205 stron. Uzupełnia ją dodatkowy, materiałowy, 178 stronicowy Aneks.

Dysertacja składa się z dwóch zasadniczych części – teoretycznej i badawczej, poprzedzonych Wstępem i Stanem badań a zwieńczonych Zakończeniem, po którym umieszczono jeszcze: Wykaz skrótów, Wykaz podręczników, Spis tabel, Spis schematów. Pracy towarzyszy też licząca 243 pozycje Bibliografia oraz skromna Netografia.

W *Części teoretycznej* dysertacji znajdziemy rozważania na temat rozumienia pojęć takich jak: *metody aktywizujące*, *kompetencje komunikacyjne* i *strategie komunikacyjne*. W części tej w kolejnych podrozdziałach (1. Metody aktywizujące 1.1. Pojęcie metod aktywizujących 1.2. Rodzaje metod aktywizujących 1.3. Metody aktywizujące w nauczaniu języków obcych 2. Kompetencje komunikacyjne 2.1. Pojęcie kompetencji komunikacyjnych 2.2. Wypowiedź ustna a nauka języka 3. Strategie komunikacyjne 3.1. Pojęcie strategii komunikacyjnych) Autorka słusznie przedstawia literaturę dotyczącą kluczowych dla podejmowanego tematu zagadnień.

Kolejne podrozdziały (3.2. Podejścia badaczy do strategii komunikacyjnych 3.2.1. Klasyfikacje strategii komunikacyjnych na gruncie zagranicznym 3.2.2. Klasyfikacje strategii komunikacyjnych na gruncie polskim) stanowią zaplecze do, będącej zasadniczą osią pracy, własnej propozycji klasyfikacji strategii komunikacyjnych (3.2.3. Propozycja własnej klasyfikacji strategii komunikacyjnych) z uwzględnieniem roli tych strategii w nauczaniu (3.3. Strategie komunikacyjne w nauczaniu języków 3.3.1. Nauczanie strategii

komunikacyjnych).

Interesującym dodatkiem do badań głównych jest prezentacja rozmaitych narzędzi wspomagających badania (4.1. Dydaktyka twórczości 4.1.1. Strategie psychodydaktyki twórczości jako strategie optymalizujące kształcenie w zakresie języka obcego – koncepcja Elżbiety Jastrzębskiej 4.1.2. Systemowy model twórczej pracy dydaktycznej nauczycieli akademickich Zofii Okraj 4.2. Warsztaty z dociekań filozoficznych 4.3. Emisja głosu).

Druga część pracy, zatytułowana *Część badawcza* ma charakter empiryczny – zawiera analizę danych zebranych za pomocą stworzonych narzędzi badawczych. Są to przede wszystkim ustne i pisemne wypowiedzi cudzoziemców uczących się języka polskiego jako obcego oraz notatki z arkuszy obserwacyjnych i ankiet.

Przedstawia w tej części Autorka kolejne kroki podjęte przy projektowaniu i przeprowadzaniu badań (1. Projekt badań własnych – opracowanie procedury badawczej 1.1. Cel i problematyka badań 1.2. Procedura badań 2. Metodologia badań pilotażowych 2.1. Kryteria doboru grup badawczych) oraz towarzyszące analizie uzyskanych rezultatów (2.2. Analiza ilościowa badań pilotażowych 2.2.1. Ankieta sprawdzająca sposób tłumaczenia słów 2.2.2. Kwestionariusz wywiadu z nauczycielem uczącym cudzoziemca 2.2.3. Arkusz obserwacji kompetencji komunikacyjnej 2.3. Analiza jakościowa badań pilotażowych).

Kryteria doboru grup badawczych wydają się wynikać bardziej z okoliczności przeprowadzonych badań niż z celów samego badania. Zastanawiający jest też brak grupy kontrolnej. Porównanie wyników osiągniętych w badaniach z wynikami grupy, która nie była poddana interwencji aktywizującej byłoby interesujące i poznawczo cenne.

W kolejnych podrozdziałach przedstawia Badaczka informacje na temat warsztatów komunikacyjnych (2.4. Założenia warsztatów komunikacyjnych 2.4.1. Metody aktywizujące wykorzystane podczas warsztatów komunikacyjnych 3. Analiza badań pilotażowych 3.1. Analiza ilościowa 3.1.1. Analiza ankiet wypełnianych przez cudzoziemców 3.1.3. Analiza kwestionariuszy wywiadów przeprowadzonych z nauczycielami 3.1.4. Obserwacje podczas rozmów indywidualnych 3.2. Analiza jakościowa badań pilotażowych 3.5. Wnioski). Pomysł ich przeprowadzania i przeanalizowania uznać należy za wartościowy.

Podrozdział 4 poświęcony jest szczegółowemu opisowi metod użytych w badaniach zasadniczych (Metodologia badań właściwych 4.1. Kryteria doboru grup badawczych 4.2. Kryteria doboru zadań egzaminacyjnych), zawiera też dobrze opracowane materiały praktyczne oraz zadania autorskie (4.2.1. Zadania z przykładowych arkuszy egzaminacyjnych 4.2.2. Zadania autorskie 4.3. Założenia prowadzenia zajęć z wykorzystaniem metod aktywizujących 4.3.1. Metody aktywizujące wykorzystane na zajęciach).

W podrozdziale 5 przedstawiono natomiast szczegółową analizę badań właściwych (5. Analiza badań właściwych 5.1. Analiza ilościowa badań właściwych 5.1.1. Analiza prac pisemnych - strategie komunikacyjne cudzoziemców w części Pisanie 5.1.2. Analiza nagrań z części Mówienie 5.1.3. Analiza arkuszy obserwacyjnych dotyczących kompetencji komunikacyjnych 5.2. Analiza jakościowa badań właściwych). Jak na tak szeroko zakrojone badania, zawarcie wynikających z nich Wniosków w jednym akapicie, wydaje się nieco lapidarne.

Podkreślić należy, że Autorka podejmuje się ambitnego zadania zbadania kompetencji komunikacyjnej dotyczącej różnych sprawności - zarówno pisania, jak i mówienia wśród osób na różnych poziomach zaawansowania znajomości języka oraz odmiennych językach pierwszych. Jest to zadanie trudne i jako takie można uznać je za zrealizowane, chociaż możliwe, że z badania i porównania grup bardziej jednolitych udałoby się wyciągnąć bardziej precyzyjne wnioski.

W rozdziale szóstym zaprezentowano Przykłady ćwiczeń z wykorzystaniem metod aktywizujących. Rozdział ten zawiera różne typy metod i zagadnień (6.1. Dydaktyka twórczości 6.2. Warsztaty z dociekań filozoficznych 6.3. Emisja głosu), które dobrze uzupełniają treści prezentowane w pracy, pokazując liczne możliwości, jakie niesie ze sobą wykorzystywanie metod aktywizujących w pracy z różnymi grupami osób uczących się.

Wnioski wynikające z przeprowadzonych analiz porównawczych i odpowiedzi na postawione pytania badawcze umieściła Autorka w syntetycznym Zakończeniu.

Słusznym rozwiązaniem jest umieszczenie większości tabel prezentujących wyniki badań oraz materiałów ilustracyjnych w obszernym Aneksie, zawierającym 90 załączników, dokumentujących przebieg i rezultaty badań. Zawarto w nim liczne arkusze, kwestionariusze, karty pracy, konkretne ćwiczenia gotowe do zastosowania na lekcjach, tabele zawierające dane na temat strategii komunikacyjnych wykorzystywanych na różnych etapach badania we wszystkich grupach.

Zgromadzenie tak liczного materiału wymagało z pewnością dużego wysiłku organizacyjnego i czasowego, niestety uporządkowanie badań według zaproponowanego klucza nie do końca pokazuje ich potencjał. Zabrakło w nim przejrzystości i większego syntetyzowania osiągniętych rezultatów z uwzględnieniem poziomów biegłości językowej, charakteryzującej badanych. Skoro w poszczególnych grupach znalazły się osoby z różnych poziomów biegłości (A2, B1, B2, C1), warto byłoby ten fakt wykorzystać do ukazania rezultatów uzyskanych na poszczególnych poziomach zaawansowania.

Bibliografia składająca się z głównie z prac polsko- i anglojęzycznych, chociaż zauważyć trzeba też uwzględnione w niej publikacje niemiecko- i francuskojęzyczne, dobrze

oddaje tematykę zagadnień poruszanych w pracy. Niestety odnośników do niektórych z wymienionych pozycji nie można znaleźć w tekście pracy, np. Aitchison J. (1987), Anderson R. C., Freebody P. (1981), czy Bobrowski I. (1998).

2.2. Przedstawiona do oceny praca prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki w dyscyplinie językoznawstwo

W dysertacji znajdują się odwołania do prac wielu badaczy, w tym zajmujących się dydaktyką języka obcego (przeważnie języka angielskiego) oraz języka polskiego jako obcego. Nie zabrakło też publikacji z zakresu akwizycji języka, psycholingwistyki, emisji głosu czy statystyki językoznawczej. Wykorzystanie w pracy literatury przedmiotu związanej z badanymi zagadnieniami świadczy nabyciu przez Badaczkę wiedzy teoretycznej w dyscyplinie językoznawstwo w zakresie koniecznym i wystarczającym do przygotowania i opracowania zagadnień realizujących cele badawcze podjętego tematu. Wiedza teoretyczna zostaje umiejętnie wykorzystana do celów praktycznych w materiałowej części pracy.

2.3. Rozprawa prezentuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej Kandydatki

Obecne w pracy podsumowywanie wyników dotychczasowych badań nad podjętymi zagadnieniami, łączenie poszczególnych koncepcji badawczych, wyciąganie wniosków z badań poprzedników i publikacji teoretycznych oraz zastosowanie ich do zaplanowania własnych badań oraz opracowania własnego sposobu ich analizy potwierdza umiejętności Kandydatki w zakresie prowadzenia pracy naukowej. Również zaprojektowane przez Autorkę materiały, kwestionariusze, ćwiczenia i zadania autorskie świadczą o zdolności Doktorantki do samodzielnego prowadzenia pracy naukowej w zakresie badań językoznawczych.

2.4. Przedmiotem rozprawy jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego

Pani magister Małgorzata Syrek opracowała zestaw metod aktywizujących oraz sposobów weryfikacji kompetencji komunikacyjnych uczących się języka polskiego jako obcego, co można uznać za oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

Poruszane w dysertacji zagadnienia tworzenia i badania metod aktywizujących są

istotne w kontekście uatrakcyjnienia zajęć i umożliwienia ich uczestnikom rozwijania szerszych kompetencji komunikacyjnych, dlatego mam nadzieję, że Doktorantka będzie swoją pracę naukową kontynuowała, wykorzystując nabyte już do tej pory doświadczenie pedagogiczne i językoznawcze. Publikacja przygotowanych materiałów dydaktycznych posłużyć może jako inspiracja oraz konkretny materiał dydaktyczny, gotowy do wykorzystania na zajęciach prowadzonych przez lektorów języka polskiego jako obcego.

W związku z tematyką poruszoną w pracy, prosiłabym o odpowiedź na poniższe pytania:

1. Ponieważ badania były prowadzone wśród rodzimych użytkowników różnych języków, chciałabym zapytać o obserwacje wynikające z ich porównania i wpływu na trudności w nabywaniu kompetencji komunikacyjnych języka polskiego w zależności od języka pierwszego uczących się, np. języki słowiańskie czy języki germańskie contra języki sino-tybetańskie.
2. Czy może Pani podać sposoby dostosowania proponowanych ćwiczeń do osób pochodzących z różnych kręgów kulturowych, różniących się konkretnymi wymiarami kulturowymi (np. kultury nisko/wysokokontekstowe, indywidualistyczne/kolektywistyczne, itp. np. według Geerta Hofstede, *Culture's consequences*, 1980 i następnych publikacji)?
3. Jaka jest Pani zdaniem rola humoru w rozwijaniu kompetencji komunikacyjnych?

3. Konkluzja

Przedstawiona do oceny rozprawa Pani magister mgr Małgorzaty Syrek, napisana jest sprawnie z dobrym wykorzystaniem literatury przedmiotu i w oparciu o samodzielnie stworzony i przeanalizowany oryginalny materiał badawczy. Przygotowane przez Doktorantkę zestawy mogą służyć do duplikacji badań nad kompetencjami komunikacyjnymi uczących się, co jest cennym wkładem w ich rozwój.

Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce rozprawa doktorska „prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej [...] Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

Konkludując stwierdzam, że praca Pani magister Małgorzaty Syrek pt. „Metody

aktywizujące na zajęciach języka polskiego jako obcego a kompetencje komunikacyjne uczących się” **spełnia ustawowe wymagania** stawiane dysertacjom doktorskim i w związku z tym wnoszę o dopuszczenie jej Autorki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.